

Vastaus vihreän valtuustoryhmän ja 12 muun valtuutetun aloitteeseen tuplataan puiden määrä kaupunkitilassa

VD/7576/00.02.00.03/2022

TeA/HW/JT/MT

Vihreä valtuustoryhmä sekä 12 muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Esitämme, että Vantaa alkaa päämäärätietoisesti lisätä puiden määrää kaupungin rakennetun ympäristön keskellä. Esitämme, että Vantaa valmistelee ja toteuttaa "puuohjelman" jonka seurauksena kaupunkitilassa olevien puiden määrä vähintään tuplaantuu katualueilla, puistoalueilla ja tonteilla, vanhoilla asuinalueilla sekä uusien asemakaavojen osalta.

Puilla on paljon myönteisiä vaikutuksia ihmisiin ja muuhun luontoon kaupunkiympäristössä. Puut parantavat viihtyisyyttä, tarjoavat kaupunkiympäristölle merkittäviä ekosysteemipalveluja ja ovat elinympäristö kaupungin monimuotoiselle eläinlajistolle.

Puut ovat osa viihtyisää kaupunkitilaa. Ympäristön kaunistamisen lisäksi ne vaimentavat melua ja parantavat kaupungin ilmanlaatua.

Puut auttavat meitä sopeutumaan ilmastonmuutokseen. Puut suojaavat liialta auringolta, UV-säteilyltä ja lämmön nousulta niin ihmisiä, eläimiä kuin kasveja. Merkitys korostuu äärisäätilojen lisääntyessä. Hellejaksojen aikana lämpötila puiden läheisyydessä saattaa olla niiden haihdutuksen ja varjostamisen ansiosta useita asteita alempi kuin ympäristössä. Lisääntyvien sademäärien aiheuttamia hulevesiä ja tulvia voidaan myös torjua istuttamalla lisää puita. Puut auttavat hulevesien luonnonmukaisessa käsittelyssä, sillä niiden juuristo imeyttää vettä ja hidastaa vesien läpivirtausta vähentäen kaupunkitulvien riskiä. Myös puiden runsas vedenkäyttö auttaa vähentämään hulevesien määrää. Jokainen puu on korvaamaton hiilinielu ja -varasto matkalla kohti Vantaan hiilineutraaliuustavoitetta.

Puut lisäävät itsessään luonnon lajien monimuotoisuutta, sekä tukevat yhdessä kukkivien kasvien kanssa ruoantuotannolle tärkeiden pölyttäjiä edellytyksiä elää kaupunkiekosysteemeissä. Tonteilla olevien erityisesti ilmastoystävällistä lähiruokaa tuottavien puiden, pensaiden ja hyötykasvien määrän lisääminen luo asuinalueiden viihtyisyyttä sekä lisää kaupungin veto- ja pitovoimaa.

Puut ovat kustannustehokas tapa tuoda kaupunkiin viihtyvyyttä ja terveyttä. Siksi monet kaupungit lisäävät puita määrätietoisesti. Esimerkiksi Pariisi aikoo istuttaa keskustaan ja sen välittömään läheisyyteen neljän vuoden aikana 170 000 uutta puuta. Lisäksi jo olemassa olevien puiden suojelua vahvistetaan ja rakennuttajilta vaaditaan hakattujen puiden ylikompensaatiota.

Tähän Vantaallakin pitäisi pyrkiä. Puita on mahdollista lisätä esimerkiksi entistä tarkemmilla kaavamääräyksillä. Toteutetaan asemakaavojen havainnekuvien vihreys ja tehdään viihtyisiä puiden reunustamia bulevardeja sekä asuin- ja työpaikka-alueita.”

Kaupunginvaltuusto 20.6.2022 § 28

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Liite:

- allekirjoitettu vihreän valtuustoryhmän ja 12 muun valtuutetun aloite tuplataan puiden määrä kaupunkitilassa

Kaupunkiympäristön toimiala/ katujen ja puistojen palvelualue toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Kaupunki on määrätietoisesti edistänyt sekä olemassa olevien puiden säästämistä että puiden lisäämistä useilla toimenpiteillä. Luonnon monimuotoisuustyön kannalta keskeinen työkalu on vuoden 2022 alussa hyväksytty Resurssiviisauden tiekartta 2021–2025 ja siihen sisältyvä luonnon monimuotoisuuskaista, jonka toteutussuunnitelmassa esitetään toimenpiteet kaupunkivihreän kehittämiseksi. Vuoden 2023 aikana toimiala laatii lisäksi yhteisen luonnon monimuotoisuuskaistaa tukevan kokonaissuunnitelman, joka tulee sisältämään valtuustoaloitteen mukaisen erillisen puuohjelman mukaiset toimenpiteet.

Vantaalla on puita enimmäkseen metsissä. Kaupungissa on metsiä yhteensä 9 400 ha, joista kaupungin omistuksessa noin 4 000 ha. Kaupungin ja yksityisten tonteilla sijaitsevien puiden määrästä ei ole arviota, mutta olevien puiden säilyttämisen tueksi on kerätty arvopuurekisteriä vuodesta 2014 alkaen. Tällä hetkellä ko. rekisterissä on n. 3 000 puuta, joista suurin osa yksityisellä maalla. Katujen ja puistojen palvelualueen omassa kunnossapidossa puita on nykyisellään noin 45 000 kpl, joista katualueilla 20 000 kpl ja puistoissa 25 000 kpl.

Puut tuovat lukuisia hyötyjä kaupunkiympäristöön, jossa toisaalta monenlaiset toiminnot kilpailevat rajallisesta kaupunkitilasta ja resursseista. Vantaalla uudet asemakaavat painottuvat erityisesti tiivistyville keskusta-alueille, joilla on yleiskaavan ja MAL-sopimusten määrittämät kaupunkirakenteen tiivistämistavoitteet. Sisään päin kasvavan kaupungin asemakaavoille asetetut tehokkuusvaatimukset ja toisaalta katupuiden vaatimat väljät katualueet ovat ristiriidassa toistensa kanssa. Korkeaan rakentamiseen liittyvät mm. kansirakenteet rajoittavat puuistutuksia tonttien puolelle. Nämä kaikki tekijät tulee ratkaista jo asemakaavoituksen yhteydessä, koska tilannetta on varsin vaikea muuttaa enää jälkikäteen.

Puiden säilymistä ja määrää ohjataan kaavoituksessa, rakennusvalvonnassa sekä puisto- ja katusuunnitelmissa. Yleis- ja asemakaavoituksen yhteydessä asetetaan jo monipuolisesti tavoitteita kaupungin vehreydelle ja asiaa kehitetään koko ajan. Yleiskaavassa 2020 useimmat alueet määrätään toteuttamaan vihertehokkaasti. Vihertehokkuudella tarkoitetaan kasvillisuuden peittämän ja muun sadevettä läpäisevän pinnan määrää suhteessa tarkasteltavan alueen pinta-alaan.

Nykyisin kaikissa laadittavissa asemakaavoissa määrätään vihertehokkuusluku, joka ohjaa säilyttämään ja istuttamaan puita, koska säilytettävästä kasvillisuudesta, varsinkin suurista puita, saa parhaat pisteet. Myös istutettavasta puustosta saa hyvät pisteet laskurissa. Parhaillaan harkitaan, voisiko vihertehokkuutta edellyttää jo rakennusjärjestyksessä, jolloin se koskisi muitakin alueita kuin niitä, joille laaditaan uusi asemakaava. Kehitteillä on myös alueellisen vihertehokkuuden määrittely. Alueellisen vihertehokkuuslaskurin kehittämisessä Vantaa on aikeissa tehdä yhteistyötä muiden kaupunkien ja Aalto-yliopiston kanssa. Yleiskaavayksikössä laaditaan parhaillaan myös Vantaan kokonaisuuskenttämättömyyden mallia eli toimintamallia sille, miten luonnon monimuotoisuus voi säilyä samalla, kun kaupunkia rakennetaan.

Pääsääntöisesti puita istutetaan hyväksytyjen piha-, katu- ja puistosuunnitelmien mukaisesti. Puut kannattaa aina istuttaa siten, että niillä on pitkän aikavälin mahdollisuus kasvaa ja kukoistaa sijaitsemallaan paikalla, koska puiden siirtäminen on aina hankalaa, erittäin epävarmaa ja kuluttaa turhaan resursseja. Kustannuksien osalta puiden istuttaminen on ainoastaan alkuinvestointi. Puun hoito on sen elinkaaren merkittävin kustannuksia aiheuttava toimenpide, koska parhaimmillaan puun ikä on vuosikymmeniä, jopa -satoja vuosia.

Puut tarvitsevat runsaasti turvallista kasvutilaa, vähintään latvustonsa pinta-alan verran, menestyäkseen pitkäikäisiksi. Katualue on puille erittäin haastava kasvuympäristö, jossa istutusmahdollisuuksia rajoittavia toimintoja ovat mm. ajoneuvoliikenteen kaistat, pysäköintitaskut, jalankulku- ja pyörätiet, tonttiliittymät, pelastusajoneuvojen nostopaikat, sekä katukunnossapidon vaatimukset. Puiden juuristojen kanssa samasta elintilasta kamppailee näkymätön, mutta paljon tilaa vievä maanalainen infra. Puun juuristolle on varattava vähintään 15–25 m³/puu ja kaikkien maanalaisten rakenteiden ja johtojen on oltava myöhemmin auki kaivettavissa siten, ettei kaivuutyö vahingoita puiden juuristoa. Puistoalueilla rajoittavina tekijöinä ovat lähinnä puistotoimintojen, reitistön vaatima tila sekä ylläpito. Puistoalueillakin sijaitsee maanalaista infraa.

Laajojen puuistutuksien tekeminen jälkikäteen katualueille tai -aukioille on käytettävissä olevan tilan puutteen vuoksi erittäin haastavaa ja kallista, koska se saattaa edellyttää huomattavia johtosiirtoja lähinnä kaupungin kustannuksella. Lisäksi vanhoilla asuinalueilla katualueet ovat perinteisesti olleet kapeita, jolloin puut sekä muu vihreä ovat tarkoituksella sijainneet yksityisten maanomistajien hallinnassa tonttimaalla.

Osana luonnon monimuotoisuuskaistaa tukevaa suunnitelmaa toimiala selvittää paikkatiedon perusteella ne kaupungin hallinnassa olevat avoimet alueet eli lähinnä metsänreunat ja entiset pellot, joita on mahdollista hyödyntää puuistutuksiin vaarantamatta muiden arvokkaiden luontotyyppien tai avoimen maisematilan säilyttämisvaatimuksia. Kun puuston kompensatio- ja täydennysistutuksiin hyödynnettävissä olevat alueet ovat selvillä, niin istutustyön käynnistäminen ja myöhempi kunnossapito tulee vaatimaan sekä määrärahoja että osaamis- ja henkilöresursseja.

Kaupunginhallitus 17.4.2023 § 24

Kaupunkiympäristön toimialan apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa vihreän valtuustoryhmälle ja 12 muulle allekirjoittaneelle valtuutetulle toimialan esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Päätettiin yksimielisesti palauttaa asia valmisteluun.

Kaupunkiympäristön toimialan vastaus palautettiin saatteella: ”Esitämme palautusta, jotta vastauksessa tarkasteltaisiin etenkin katupuiden lisäämismahdollisuuksia monipuolisemmin. Millaisilla keinoilla katutilaan saadaan lisää puita katuremonttien yhteydessä, istuttaa voidaan myös pieniä ja matalia puita. Lisäksi miten puiden säilyttäminen/ istutusvaatimukset huomioidaan asemakaavoituksessa.”

Kaupunkiympäristön toimiala/ katujen ja puistojen palvelualue toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Muusta kiinteästä omaisuudesta poiketen kaupunkipuun arvo kasvaa ikääntymisen myötä. Tiivistyvien keskustojen ekosysteemipalveluiden turvaaminen edellyttää sekä nykyisen että istutettavan puuston elinvoimaisuuden ja pitkäikäisyyden voimakkaampaa tukemista. Kaupunkiympäristön toimialalla etsitään jatkuvasti katupuiden lisäämisen keinoja ilmastonmuutoksen ja luontokadon taklaamiseksi. Haasteena ovat muut katutilasta kilpailevat toiminnot, kuten liikenne, maanalaiset infraverkostot ja tonttien katualueille kohdistuvat tarpeet.

Uusien puiden lisääminen muualle kuin poistettujen puiden tilalle edellyttää usein katuinfraan muitakin muutoksia, jotka vuorostaan edellyttävät hallinnollisen katusuunnitelman laatimista tai päivittämistä. Katuvihreän suunnittelu, katualueita koskeva vuorovaikutus ja hallinnollinen käsittely tehdään katusuunnitelman (MRA 41 §) yhteydessä. Katusuunnittelussa katuvihreän tarpeet yhteensovitetään kunnallistekniikan, liikenteen ja kunnossapidon resurssien kanssa. Kadunsuunnittelu pyritään ajoittamaan samaan aikaan kaavahankkeiden tai kunnallistekniikan korjaustarpeen (esim. HSY) kanssa. Vantaan kaupunkiorganisaatiolla on nykyisillä henkilö- ja talousresursseilla vain rajallinen kapasiteetti toteuttaa ja teettää uusia katusuunnitelmia - varsinkin katuvihreän ohjaamisen osalta. Lisäksi suunnittelun ja toteutuksen kustannukset ajoitetaan tärkeysjärjestykseen investointibudjettiin, jonka perusteella vuosittain vain osaa hankkeista voidaan edistää. Katupuiden määrän kasvattamiseksi tarvittaisiin taloudellista panostusta suunnitteluresurssien lisäksi myös oleviin puihin ja niiden kunnossapitoon.

Asemakaavassa osoitetaan asemakaavan ja sen eri alueiden rajat, alueiden yleiset tai yksityiset käyttötarkoitukset, rakentamisen määrä sekä rakennusten sijoitusta ja tarvittaessa rakentamistapaa koskevat periaatteet (MRL 55 §). Asemakaavojen sisältö perustuu Ympäristöministeriön 31.3.2000 antamaan asetukseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa käytettävistä merkinnöistä.

Asemakaavassa määritellään katualueen rajat, millä on kaavan suurin vaikutus katupuiden määrään. Katualueita koskevista järjestelyistä ei yleensä määrätä muuten kuin erityisen tärkeitä kaupunkikuvallisista syistä, mm. puurivien, säilytettävien arvopuiden tai kaupunkiaukioiden osalta, sillä asemakaava keskittyy korttelialueisiin. Vantaan asemakaavatyössä korttelialueiden puiden määrää ohjataan viherkertoimen lisäksi viheralueiden mitoituksen ja saavutettavuuden SAAVU-ohjeella (KALA 5.9.2023 § 8) sekä pyrkimällä säilyttämään arvopuurekisterin maisemallisesti tärkeitä jalopuita.

Asemakaavassa määrätty katualueen leveys rajaa käytännössä sen, miten paljon liikenteen ja kunnallistekniikan oheen saadaan mahtumaan kasvillisuutta. Katualueiden leveyden määrittelyssä tarvitaan tietoa kunnallistekniikan, liikenteen ja halutun kasvillisuuden tarpeista. Tämän vuoksi katuvihreän suunnittelu aloitetaan Vantaalla keskeisimmillä alueilla asemakaavatyön rinnalla katujen ja puistojen palvelualueen ohjaamalla kunnallisteknisellä yleissuunnitelmalla, jolla tutkitaan kunnallistekniikan verkostojen kapasiteetti ja sijainnit sekä kasvillisuudelle jäävä tila. Keskustoissa uutena työkaluna on yleissuunnitelman mitoitusta tarkentava alustava katusuunnitelma. Tämän jälkeen valmistellaan varsinainen katusuunnitelma. Lopuksi rakentamissuunnitelmassa kasvillisuuden ratkaisuja tarkennetaan toteutusta varten mm. lajivalintojen osalta. Suunnitelmien tukena voidaan hyödyntää katupuurekisteriä, johon on merkitty istutetut katupuut ja niiden kunto. Kaupungin sisäisessä karttapalvelussa käytettävien arvopuu- ja katupuurekisterien käyttö edellyttää säännöllistä päivittämistä ja maastokartoitusta.

Puiden säilyttämisen ja lisäämisen tärkein edellytys on riittävä kasvutila maan alla ja päällä. Kadut ovat puille vaativa ympäristö, sillä juurten ja latvuksen kasvutila on rajoitettu ja puihin kohdistuu paljon

rasitusta. Monet Vantaan aiemmin istutetut katupuut kärsivät liian pienestä ja heikkolaatuisesta kasvualustasta, minkä vuoksi niiden kasvu ja vastustuskyky kärsii. Usein huonokuntoisena poistetun puun paikka on ennestään liian kapea, jolloin tilalle ei ole edellytyksiä istuttaa uutta korvaavaa puuta.

Tehokkain keino lisätä katupuiden määrää on katualueiden eri toimintojen välisen tilanjaon muuttaminen. Autoliikenne vaatii ajoneuvojen suuren koon ja nopeuden vuoksi runsaasti tilaa. Kaupunkistrategian mukaisen kestävä ja terveyttä edistävän kävelyn, pyöräilyn ja niihin liittyvän julkisen liikenteen edistämiseksi viihtyisyyttä lisäävällä katuvihreällä on merkittävä rooli. Autoilun osuutta vähentämällä ja vauhtia hidastamalla voidaan autokaistojen tilaa saada uuteen käyttöön.

Maanalaisen infran osalta katusuunnittelua ohjataan nykyään siten, että johdot ja putket sijoitetaan ajoradan tai jalkakäytävän alle riittävän kauas puista. Aiemmin kunnallistekniikkaa on kuitenkin sijoitettu puiden juuristoalueelle, minkä vuoksi infran korjaustyöt saattavat aiheuttaa tarpeen nykyisten katu- ja puistopuiden kaatamiselle. Merkittävä uusi haaste istutettujen puiden säilyttämisessä ovat eri operaattoreiden tietoliikennekaapeleiden toistuvat kaivuutyöt puiden juuristojen alueilla, joita on vaikea hallita nykyteknologialla ja -resursseilla. Tulevaisuudessa kaapeleiden tms. sijoituslupien myöntämisprosessissa voidaan hyödyntää kaupunkimallia, jossa näkyvät mm. puiden kasvualustat.

Leveillä erotuskaistoilla pienet ns. koristepuut ovat hyvä lisä täydentämään puurivien latvuserrosta. Pientenkin puiden sijoittaminen edellyttää kuitenkin kaikille katupuille suositeltua leveydeltään vähintään 3,5 m erotuskaistaa tai reuna-aluetta. Pienen puun latvus on matalalla, jolloin liian lähellä kulkureittiä se kolhiintuu liikenteessä, osuu jalan liikkuviin sekä vaikeuttaa raskaan liikenteen näkyvyyttä risteyksissä tai suojateilla. Kapeille pylväsmallisille puille tarvitaan katualueella muita katupuita vastaavat tilavaraukset, sillä ne vaativat ison puun tavoin vähintään 25 m³ kasvualustaa, vaakasuuntaista tukea juuristolta tuulikuormaa vastaan sekä suojaetäisyyden liikenteeseen.

Kantavan kasvualustan käyttäminen esim. kivetyillä tai asfaltoiduilla jalankulun ja pyöräilyn reiteillä on yksi vaihtoehto katupuiden lisäämiselle. Ajoradan alle juuristo ei voi sijoittua. Kantava kasvualusta ei tarjoa puille yhtä vapaita ja hengittäviä olosuhteita puulle kuin imeyttävä kasvullinen pinta ja multainen kasvialusta, siksi kasvualustalle tarvitaan enemmän kuutiotilavuutta. Kantava kasvialusta on myös kalliimpi erikseen rakennettavan kerroksellisen rakenteensa vuoksi.

Kaupunginhallitus 22.4.2024 § 18

Kaupunkiympäristön toimialan apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa vihreän valtuustoryhmälle ja 12 muulle allekirjoittaneelle valtuutetulle toimialan esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- allekirjoitettu vihreän valtuustoryhmän ja 12 muun valtuutetun aloite tuplataan puiden määrä kaupunkitilassa

Täytäntöönpano: Lakiasiat ja päätösvalmistelu, esitys valtuustolle

Vantaa

Muutoksenhakuohje: 3.1. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

Henry Westlin, puh. 0400 417 436

([etunimi.sukunimi\[at\]vantaa.fi](mailto:etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi))